

izolirana na kršćanskom Zapadu, ali i teritorijalno rascijepljena na dva dijela unutar dvije države.

U posljednjem se dijelu knjige („Zaton organizacijskih oblik preostalega romanskoga prebivalstva in konec antične dobe“, 569-582) zaključuje da su krajem 6. i početkom 7. st. današnji slovenski prostor i okolna područja bili podvrgnuti ključnim promjenama na području političkoga, administrativnoga, društveno-gospodarskoga te vjerskoga i kulturnoga života. Tada se gase postojeće rimske institucije, a romansko stanovništvo postupno nestaje. Autor navodi nepodudarnost podataka iz rijetkih pisanih izvora s arheološkim materijalom, koji pružaju uvid u predodžbu kasnoantičkoga razdoblja ovih prostora. Podaci variraju u različitom stupnju kontinuiteta i diskontinuiteta, a crkvena se organizacija pokazala jedinom institucijom s visokim stupnjem kontinuiteta.

Na kraju valja reći da Bratoževa monografija o kasnoantičkoj povijesti Slovenije i okolnoga prostora po prvi put donosi sustavno izlaganje i promišljanje političke, društvene i vjerske problematike u kasnoj antici na tom prostoru te predstavlja vrijedan rezultat dugogodišnjih istraživanja velikoga broja izvora, i kao takva neizostavan je temelj i poticaj za daljnja istraživanja.

Marina Zgrablić

Darko Darovec, *Auscultauerint cum notario: Istrian Notaries and Vicedomini at the Time of the Republic of Venice*, translation Sonja Kravanja and Angelika Ergaver, Venezia: Cafoscarina, 2015., 249 str.

Nova monografija plodnoga istarskog povjesničara Darka Darovca objavljena je u izdanju prestižne nakladničke kuće Cafoscarina na čak tri jezika: slovenskom, talijanskom i engleskom. Riječ je o studiji u čijem su žarištu istarski notari i vicedomini u srednjem i ranom novom vijeku, posebice notarijat mletačkih priobalnih komuna Pirana, Izole i Kopra. Autor je ovoj temi posvetio nekoliko radova u prošlosti, između ostaloga i poznatu monografiju *Notarjeva javna vera: notarji in vicedomini v Kopru, Izoli in Piranu v obdobju Beneške republike* (Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 1994.). Kako je u međuvremenu objavljeno dosta novih studija vezanih za

srednjovjekovni notarijat, između ostaloga i iz pera samoga Darovca, autor je odlučio sintetizirati nova saznanja i tako ponuditi osuvremenjenu i unaprijeđenu verziju knjige o istarskim notarima i vicedominima. Najveća je vrijednost monografije ipak činjenica da je prevedena na engleski jezik i besplatno dostupna na autorovoj mrežnoj stranici pri mreži academia.edu.¹ Na taj je način plod Darovčeva dugogodišnjega istraživanja dostigao znatno širi krug potencijalnoga čitateljstva. Ovakva popularizacija istarske historiografije uistinu je nužna i prijevod na engleski svakako je hvalevrijedna inicijativa.

Monografija je podijeljena u sedam cjelina kroz koje autor opisuje genezu i razvoj notarijata i ureda vicedomina u Istri, kontekstualizirajući temu unutar širega okvira povijesti notarskih službi, poglavito na Apeninskom poluotoku. Knjiga je pretežito deskriptivnoga karaktera, no bogat popis literature omogućuje zainteresiranom istraživaču odlične smjernice za daljnja čitanja. Koristili smo se izdanjem na engleskom jeziku.

Prvo poglavlje („The Roots of the Notary Office“, 19-30) daje kratak opis razvoja pisma od prapovijesti do vremena cara Justinijana. Darovec tako, u skladu s općeprihvaćenim tezama u historiografiji, povezuje razvoj pismene kulture s urbanizacijom i porastom trgovine, razvojnim silama koje su od društva zahtijevale pohranu podataka nemoguću u isključivo usmenoj kulturi. Unutar toga konteksta pojavit će se već u drevnim civilizacijama sloj profesionalaca zaduženih za produkciju i skrb o pisanim dokumentima. Na Apeninskom poluotoku notarijat će se razviti iz ureda službe zvane *tabelliones*, pisara koji su na voštanim tablicama bilježili različite privatno-pravne ugovore. Razvojem trgovine i kompleksnosti društvenih odnosa dolazi i do etabliranja pisara kao javnih službenika čiji su dokumenti uživali javnu vjeru nakon ovjere svjedoka prisutnih prilikom sklapanja bilježenoga ugovora. Ti privatno-pravni dokumenti su se isprva pohranjivali u državnim kancelarijama kojima su u vrijeme cara Valentinijana III. upravljali tzv. *exceptorii*. Paralelno su se razvijali i crkveni pisari koji će osobit razvojni poticaj dobiti Milanskim ediktom 313., a nakon pada Zapadnoga Rimskog Carstva ostat će velikim dijelom jedini nositelji pisane kulture.

Drugo poglavlje („*Fides publica* in the Early and Late Middle Ages“, 31-42) bavi se razvojem notarijata nakon seobe Langobarda na sjever Ape-

1 https://www.academia.edu/12865072/DAROVEC_Darko_Auscultauerint_cum_notario_Istriian_Notaries_and_Vicedomini_at_the_Time_of_the_Republic_of_Venice_Libreria_Editrice_Cafoscarina_Venezia_2015_ENGLISH (posljednji pristup: 17. 11. 2016.).

ninskoga poluotoka. Notari su kod Langobarda dugo vremena privatni službenici, nerijetko iz redova klera. Iako ostaje otvorenim pitanjem jesu li već kod Langobarda notari s titulom *scriba publicus* uživali javnu vjeru i tako objedinjavali gotovo sve karakteristike budućih javnih notara, notarijat dobiva nov razvojni poticaj s politikom Karla Velikoga. Upravo su u tom razdoblju notari postali obavezni službenici u crkvenoj i državnoj upravi. U vrijeme cara Lotara spominju se posebne notarske škole, a zakletve notara da neće proizvesti krivotvorinu postaju obavezne. Na temelju dva poznata dokumenta iz istarske ranosrednjovjekovne povijesti, teksta Rižanskoga placita iz 804. i ugovora između Kopra i Venecije iz 932., Darovec prikazuje razvoj notarske prakse. Tekst placita napisao je i potvrdio Petar, đakon gradeške Crkve, koji, po svemu sudeći, uživa javnu vjeru, iako se ne naziva notarom. S druge strane, ugovor iz 932. napisao je Juraj, „đakon i notar iz grada Kopra“ što, prema autoru, pokazuje jasan razvoj službe notara u Istri. Poglavlje zatvara kratak pregled unutarnjih i vanjskih karakteristika dokumenta, razvoj i značenje notarskih znakova (*signum notarile*) u 11. i 12. stoljeću te geneza knjiga imbrevijatura i javnih isprava (*instrumentum publicum*) iz starijih listina (tzv. *chartula*). Ovdje su također iskorišteni primjeri iz Istre kako bi se objasnili određeni termini, kao npr. najstarija knjiga imbrevijatura piranskoga notara Dominika Petenarija koju je objavila Darja Mihelič. Naime, upravo su knjige imbrevijatura, zbirke skraćenih, shematiziranih ugovora sklopljenih između stranaka iz kojih notar može proizvesti dokument koji uživa javnu vjeru, temelj na kojemu se razvija srednjovjekovni notarijat.

Sljedeće poglavlje („A Notary Practice in Istria until the 13th Century“, 43-67) u žarište postavlja istarski izvorni materijal koji Darovec podvrgava diplomatskoj analizi kako bi dobio uvid u kulturni krug iz kojega notarska praksa u Istri proizlazi. Ni najmanje ne čudi da istraživanje potvrđuje jasne utjecaje talijanskoga notarijata – ravensko-bizantskoga, langobardskoga i venecijanskoga. Tako se, npr., još početkom trinaestoga stoljeća u istarskim notarskim ispravama javljaju znakovi svjedoka (*signa manuum*), što potvrđuje langobardski utjecaj, dok je česta formula *scripsi, complevi et (co)roboravi* indikator mletačkoga utjecaja na notarsku praksu. Kroz dvanaesto i trinaesto stoljeće u Istri će se smanjivati broj notara iz redova klera, dok će se istovremeno Kopar profilirati kao centar produkcije profesionalnih pisara. Darovec nastavlja poglavlje s diskusijom o poznatom

sporu o pravu na daću maslinova ulja između piranske komune i koparskoga biskupa kako bi pokazao da je krajem dvanaestoga stoljeća za postavljanje notara, uz njegovo imenovanje koje čini komuna, i dalje bila potrebna potvrda predstavnika više vlasti, u ovom slučaju istarskoga markgrofa Bertolda IV. Andechs-Meranskoga, da bi notar uživao javnu vjeru. Riječ je o fazi unutar procesa pri kojemu se pravo uvođenja notara u službu prenosilo s najviše vlasti, careva i papa, na niže upravne organe. Drugi dio poglavlja sastoji se od opširnoga opisa rituala investiture notara, velikim dijelom ispisanoga na primjeru uvođenja u ured piranskih notara. Darovec ovdje daje širok kontekst rituala investiture oslanjajući se poglavito na klasičnu studiju Jacquesa Le Goffa (*Za jedan drugi srednji vijek: vrijeme, rad i kultura na Zapadu*, Zagreb: Antibarbarus, 2011.). Tako su u središtu analize uporaba simboličkih predmeta i ritualnih gesti prilikom tih javnih ceremonija. Iako se piranski notari nisu uvodili u službu tipičnim simbolima za taj tip investiture, perom i tintom, već krajičkom kaputa (*cum lampulo mantelli*), ritual je i dalje sadržavao sva tri obvezna elementa: javnu zakletvu, simboličke objekte i gestu (*alapa*, tj. pljuska).

Monografija se nastavlja poglavljem u kojem se sagledavaju opći razvojni pravci istarskoga notarijata u razvijenom i kasnom srednjem vijeku („*Fides publica after the 12th Century*“, 68–81). Razvoj notarskih škola, formaliziranih ispita i gradskih notarskih kolegija autor vidi kao posljedicu rasta gradova i razvoja trgovine u trinaestom stoljeću. U Istri će se prvi kolegij notara osnovati u Kopru tek 1598., i to na mletački poticaj. To je tijelo provjeravalo i imenovalo notare za cijelu venecijansku Istru i riječ je o fazi unutar većega procesa centralizacije mletačke vlasti u Istri. Autor potom ukratko prikazuje razvoj notarskih škola i prakse „uvoza“ stranih notara u istarskim komunama te prakse skladištenja notarskih knjiga u samim gradskim prostorijama. Potom daje opis službe gradskih kancelara, službenika koji su komplimentirali javne notare u pojedinim gradovima i koji se u Istri, prema autoru, razvijaju iz službe gastalda. Gradski kancelari bili su tako najbliži suradnici podestata i glavni upravitelji službenih komunalnih spisa. Na kraju ovoga poglavlja autor po prvi put uvodi u diskusiju službu vicedomina, ureda koji se u Istri pojavljuje od trinaestoga stoljeća i čija je glavna zadaća kontrola nad svim službenim gradskim dokumentima. Ti su službenici u pojedinim istarskim gradovima (Trst, Milje, Kopar, Izola, Piran i Pula) vodili posebne registre u koje su skladištili određene notarske

imbrevijature, svojim su potpisima jamčili javnu vjeru notarskim ispravama (posebice ako je riječ o trgovanju nekretninama i testamentima) i nadgledali rad gradskoga notarijata. Stoga se radi o službi koja je vrlo nalik onoj bolonjskih memorijala ili egzaminatora (*examinatores*) u pojedinim dalmatinskim komunama. Darovčevo je mišljenje da se radi o važnom tijelu komunalne vlasti koje je utemeljeno kako bi gradovi mogli autonomno ratificirati pravne akte i samostalno provjeravati rad notara.

Naredno poglavlje u potpunosti je posvećeno vicedominima i notarima u Istri, ali ne u jugozapadnoj, kako se iščitava iz naslova („Vicedomini and Notaries in Southwestern Istria“, 82-106), već u sjeverozapadnoj Istri (kao što i stoji u izvornoj, slovenskoj verziji knjige). Autor prvo razlaže podrijetlo ureda vicedomina koje vidi u crkvenoj organizaciji i povezuje s vladavinom Akvilejskoga patrijarhata u Istri. Prema Darovcu, istarski su vicedomini izvorno bili predstavnici akvilejskih patrijarha koji su ovjeravali građanskopravne i kaznenopravne dokumente te nadgledali gradske financije. Činjenicu da se vicedomini ne nalaze u, npr., Poreču, Rovinju i Novigradu autor dovodi u vezu sa slabije razvijenom trgovinom tih središta i duljom bizantskom prisutnošću na sjeverozapadu istarskoga poluotoka (navodno i nakon Aachenskoga mira 812.). Uloga istarskih vicedomina kao ovjerovitelja pravnih dokumenata pojavljuje se u izvorima od druge polovice trinaestoga stoljeća te traje čak i nakon kraja mletačke vlasti na poluotoku, s time da su se ovlasti službe s vremenom mijenjale. Darovec potom analizira odredbe srednjovjekovnih istarskih statuta vezane za vicedomine i zaključuje da su sigurni prihodi, uz društveni ugled koji je služba pružala, bili dovoljan razlog da lokalne elite nastoje monopolizirati ovaj gradski ured. Monografija se nastavlja opisom izbornoga procesa u komunalnim vijećima istarskih gradova, procesa koji je također uključivao vicedomine, a cjelinu zatvara potpoglavlje o notarskom kolegiju u Kopru. Tako se tvrdi da razlog nepostojanja notarskoga kolegija prije kraja šesnaestoga stoljeća leži u razvijenom uredu vicedomina i opisuje se način na koji su koparske gradske elite preko notarskoga kolegija monopolizirale istarski notarijat.

Slijedi ključno poglavlje monografije koje detaljno opisuje ingerencije i praksu notara i vicedomina u venecijanskim istarskim komunama („Duties of Notaries and Vicedomini“, 107-152). Sekciju otvara opis odredbi koparskih, izolskih i piranskih statuta vezanih za prava i obaveze notara i

vicedomina. Osim uobičajenih članaka koji striktno brane sastavljanje lažnih isprava, vicedominima je bilo zabranjeno bilo kome pročitati ili prenijeti sadržaje dokumenata koje su upisivali u svoje registre. Vicedomini su morali biti prisutni prilikom sastavljanja oporuka, a nakon upisa skraćene verzije dokumenta u vicedominsku knjigu, notar bi trebao pročitati ugovor vicedominu (odatle i fraza da vicedomin treba slušati s notarom, tj. *auscultare cum notario*). Ako je notar učinio kakvu pogrešku, vicedominu je imao ispraviti ispred svih stranaka koji su ugovor sklopile. Tek tada vicedomin ugovoru daje svoj potpis i dokument tada službeno uživa javnu vjeru. Darovec potom započinje s analizom različitih ugovora koji su notari i vicedomini bilježili te načina na koji su ih izrađivali. Ovaj dio studije, koji detaljno analizira ugovore koji se tiču prodaje nekretnina, zadužnice, različite tipove oporuka, inventare i miraze, bit će nesumnjivo od velike pomoći svim istraživačima koji se bave analizama notarskih spisa. Darovec je na temelju brojnih primjera iz prakse opisao svaki od navedenih ugovora zajedno s detaljima vezanim za proces njihova sastavljanja. Poglavlje završava s komparativnom analizom cjenika usluga notara i vicedomina u Kopru, Izoli i Piranu.

Posljednje analitičko poglavlje bavi se modelima pohrane i organizacije notarskih i vicedominskih knjiga u mletačkoj Istri („The Keeping, Storing and Organization of Notary and Vicedominal Books“, 153-170). Na temelju primjera iz Trsta, Kopra, Izole i Pirana autor pokazuje kako su komunalne vlasti eksperimentirale i nerijetko mijenjale propise vezane za čuvanje i sastavljanje notarskih odnosno vicedominskih knjiga. Mletačka je vlast također u ranom novom vijeku nastojala uvesti jedinstvenu notarsku praksu diljem svoga dominija. U Istri su tako u pojedinim trenucima skladišteni samo vicedominski registri, ponekad su se arhivirale i notarske knjige zajedno s vicedominskima, a sredinom sedamnaestoga stoljeća čuvat će se samo notarske knjige. Samo će u Trstu vicedominske knjige u potpunosti zamijeniti notarske, i to ne prije 1322. godine. Za razliku od istarskih, tršćanske vicedominske knjige bilježe ugovore *in extenso*. Od petnaestoga stoljeća počinje se širiti praksa detaljnijih imbrevijatura u vicedominskim knjigama i u Kopru i Piranu, no nikada neće u potpunosti zamijeniti notarsku praksu. Na kraju se daje prikaz ovlasti mletačkoga Velikog kancelara (*Cancelliere grande*), organa središnje vlasti zaduženoga za nadgledanje mletačkoga notarijata, te analizira važan dokument koji je mletački ured *Con-*

servatori ed Esecutori delle Leggi izdao koparskom notarskom kolegiju 1758., svojevrsni statut notarskoga kolegija. Darovec zaključuje s izjavom da su vicedomini zadržali svoju izvornu funkciju u gradskoj administraciji, onu provjere i ovjere pravnih dokumenata, ostajući tako iznimno važnim komunalnim uredom.

Monografiju zatvara zaključak (171-178), popis sjeverozapadnih istarskih notara od devetoga do trinaestoga stoljeća prema objavljenim vrelima (prilog 1, 181), tablica potpisa notara Kopra, Izole i Pirana iz trinaestoga stoljeća (prilog 2, 182-185), popis notara prema oporukama Koprana iz šesnaestoga i sedamnaestoga stoljeća (prilog 3, 186-190), popis istarskih notara iz 1766. (prilog 4, 191), popis izvora (192-194) i literature (195-207), popis kratica (208) i akronima (209), popis ilustracija (210-216) te velik broj slikovnih priloga (217-249).

Daleko najveći problem ovoga izdanja zasigurno je apsolutno grozan prijevod. Nemoguće je navesti ovdje svaku pogrešku, ni čak većinu jezičnih nelogičnosti, krivih uporaba određenih i neodređenih članova te sličnih prevoditeljskih propusta jer se baš na svakoj stranici takvi problemi mogu naći. Navest ću ovdje samo nekolicinu propusta kako bih dočarao problem. Termin koji spada među ključne riječi monografije, javna vjera (*fides publica*), preveden je kao *public confidence*, dok je službeni termin *public faith*. Pridjev franački preveden je pogrešno kao *Franconian* (što bi značilo frankonijski) umjesto *Frankish* (14). Na str. 18 stoji rečenica čiji dio glasi: „the writing we call Romanic (9th to 12th/13th century), Gothic alphabet (13th to 15th century) and Humanism (from 15th century on).“ Tako ispada da je gotica abeceda, a ne tip pisma. Također, ne postoji nikakvo romaničko pismo za razdoblje između devetoga i trinaestoga stoljeća. Ovakvi propusti rezultiraju padom na ispitu iz pomoćnih povijesnih znanosti na preddiplomskom studiju povijesti. Rečenice su toliko puta doslovno prevedene sa slovenskoga na engleski jezik da nerijetko gube smisao i nalikuju na anakolute. Npr. na str. 26 stoji rečenica koja glasi: „In diplomatics, an auxiliary history science that researches documental material (*diplomas*) from the Middle Ages as historical sources, researches its origin, outer form and inner complexity as well as a manner of handwriting it over, defines authenticity as a foundation for historical interpretations and publishes its findings in critical editions, there was established a division of documents on public and private.“ Rečenica gubi smisao u nekoliko navrata. Najveće

su pogreške napravljene kod imena povijesnih ličnosti i službi. Tako se u prijevodu dijela teksta Rižanskoga placita nailazi na frazu (37) *the noble Duke Janez* kada se govori o vojvodi Ivanu. Ako se prevodi na engleski, može biti *Duke Iohannes* i može biti *Duke John*, ali nikako ne može biti ni *Duke Janez*, ni *Duke Ivan*, niti *Duke Giovanni*. Nadalje, markgrof Bertold postao je prvo *border count Bertoldo* (49), termin koji je doslovan prijevod slovenskoga *mejni grof* i koji na engleskom može jedino biti *margrave* i to ne *Bertoldo* nego *Berthold*. No, isti je čovjek na drugom mjestu postao „Bertoldo of Andechs who, as an inhabitant of a border territory, ruled Istria at the time“ (51), što bi doslovno značilo da je „Bertold, koji je kao stanovnik pograničnog područja, u tom vremenu vladao Istrom.“ Apsolutno je neshvatljivo kako se na toj istoj stranici spominje „margrave Udalrik Weimeier“ (51). Čak i kada je pogodena titula, ime je ipak napisano pogrešno (treba glasiti Weimar-Orlamünde). Sv. Lovreč napisan je kao *St. Lovrenc* (104), sjeverozapadna Istra postala je jugozapadna Istra i to na nekoliko mjesta (71, 73, 74, 77, 82 [u naslovu!]) i, za kraj, paradigmatična rečenica za ovaj prijevod, koja bez predikata na engleskom jeziku ne znači ništa: „The uncommon depopulation, remoteness or the monopolistic Venetian squeezing of Istria and the Istrian people from the central world trading and cultural directions, when the land frequently served Venetians only for depositing their outlaws (*banditi*) and for the testing of their power with the increasingly more assertive Hapsburg monarchy on the Balkan peninsula.“ (102)

Kako je prikazan samo mali postotak pogrešaka u prijevodu, mora se zaključiti da je englesko izdanje ove vrijedne monografije ogroman neuspjeh. Zaista je šteta da je prijevod ovako korisne studije napravljen toliko loše. Istarski izvorni materijal i općenito teme iz istarske povijesti srednjega vijeka predugo su već isključiva domena regionalnih povjesničara. Stoga su engleska izdanja radova istarskih povjesničara ne samo dobrodošla, nego i nužna za daljnji razvoj istarske medievistike. Darovca u tom pogledu treba pohvaliti, no prevoditeljice ne bi nikada više trebale imati posla s prevodenjem naše historiografije na „engleski“.

Dodao bih na kraju da se duboko nadam da će ova knjiga pobuditi interes povjesničara za izvore koje je Darovec ovdje ocrtao. Radi se o gomili dosad neistraženoga materijala u rasponu od kraja četrnaestoga sve do kraja osamnaestoga stoljeća, skladištenoga u Državnom arhivu u Trstu, koji već

uistinu predugo čeka na predanoga povjesničara. S tim u vezi, Istarsko povijesno društvo moglo bi organizirati radnu skupinu koja bi sustavno radila na objavi i analizi neobjavljenoga materijala i tako znatno unaprijedila istarsku historiografiju.

Josip Banić

Ljudevit Anton Maračić, *Franjevci konventualci u Istri (1559. – 1827.) prema gradivu Arhiva Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca (1559. – 1827.)*, Posebna izdanja, sv. 41, Pazin: Državni arhiv u Pazinu, 2016., 176 str.

Ljudevit Anton Maračić, franjevac konventualac, član Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca, crkvenoj, ali i široj društvenoj javnosti poznat je kao autor brojnih knjiga različite tematike, od povijesno-publicističke preko duhovne do teološke. Velik i značajan dio njegova bogata knjižna opusa od 18 knjiga čine djela koja u središtu imaju povijest njegove Provincije, posebno njezine nazočnosti na tlu rodne mu Istre. Podsjećamo samo na neke: *Samostan sv. Franje u Labinu* (Labin 2015.), *Creski Kolbe: Placido Cortese (1907. – 1944.), franjevac konventualac – mučenik kršćanske ljubavi* (Zagreb 2007.), *Pulski sv. Franjo: crkva i samostan sv. Franje u Puli* (Pazin 2005.), *Prekomorski susreti – veze i odnosi Provincije sv. Antuna i sv. Jeronima franjevac konventualaca kroz stoljeća* (Zagreb 2003.), *Maleni i veliki: franjevci konventualci u Istri* (Zagreb 2001.). U taj krug ide i najnovija, nedavno izišla knjiga *Franjevci konventualci u Istri (1559. – 1827.) prema gradivu Arhiva Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca (1559. – 1827.)*.

U „Uvodnim naznakama“ (7-10) autor upoznaje čitatelja s okvirnim sadržajem knjige. U 12 rukopisnih svezaka „različitih formata i debljine“ zabilježeni su kapituli (skupovi delegata) Provincije održavani svake četiri godine, međukapitularne kongregacije koje su se održavale sredinom svakoga četverogodišta između dva kapitula te zapisi i dojmovi s vizitacija, u početku održavanih svake godine. Iz bogatoga „rudnika podataka“, kako sam autor naziva informacije sadržane u tih 12 svezaka, izdvojeno je ono što se odnosi na istarske fratre i njihove samostane, tj. na Istarsku kustodiju u sastavu koje su bili samostani Trst s Grinjanom, Milje, Izola, Kopar, Piran,